

LA CÂRMA CHIMIEI BIOORGANICE Academicianul Pavel VLAD la 75 de ani

Născut la 6 iunie 1936 în s. Lipnic, Edineț.

Chimist, domeniul științific: chimia organică, chimia bioorganică și chimia compușilor naturali și fiziologic activi. Doctor habilitat în științe chimice (1984), profesor universitar (1990). Membru corespondent (1989) și membru titular (1992) al AȘM.

Numele unei țări se glorifică prin oamenii săi de calibru care obțin realizări impresionante. O asemenea personalitate demnă de tot respectul și întreaga considerație este academicianul Pavel Vlad, savant care stă la cârma chimiei bioorganice, a chimiei compușilor naturali și fiziologic activi. Talentul, abnegația și activitatea sa sunt apreciate la înalta lor valoare și de comunitatea științifică internațională.

Descendent dintr-o familie de muncitori, Pavel Vlad s-a născut la 6 iunie 1936 în s. Lipnic județul Edineț. În 1953 a absolvit școala medie din satul natal. În același an a fost admis la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Chișinău pe care a absolvit-o cu eminentă în 1958. La propunerea catedrei, a fost încadrat la doctoratură pe lângă sectorul de Chimie Organică al Filialei Moldovenești a AȘ a URSS și, astfel, a început activitatea sa științifică. Pe parcursul doctoraturii realizează un stagiu de 6 luni la Institutul de Chimie Organică și Biochimie din Praga unde, în colaborare cu

M.Soucek, sub conducerea remarcabilului savant V.Herout, definitivează studiul „Stabilirea configurației absolute a linaloolului și nerolidolului”, lucrare publicată în revistele europene. La Praga, tânărul cercetător însușește o serie de metode noi de cercetare, în primul rând, cromatografia pe coloane, metodă care a contribuit substanțial la dezvoltarea cercetărilor chimice în Moldova. După absolvirea doctoraturii este angajat la Institutul de Chimie al AȘM ca cercetător științific inferior (1961). În 1964 susține teza de doctorat „Stereochimia unor diterpenoide din grupa labdanului”, iar în 1984 susține și cea de-a doua teză – „Cercetări asupra diterpenoidelor labdanice” obținând titlul științific de doctor habilitat în chimie.

A activat în cadrul Institutului de Chimie în calitate de director adjunct pentru știință (1974) și director (1975-1995). În anul 1990 i s-a conferit titlul didactic de profesor universitar. Pentru realizări remarcabile în domeniul cercetării, pregătirii cadrelor și organizării științei, în 1989 este ales membru corespondent, iar în 1992 – membru titular al Academiei de Științe a Moldovei.

În luna martie 1995 a fost ales vicepreședinte al Academiei de Științe, post pe care l-a deținut până în anul 2004. Începând cu 1971 și până în 2010 a condus cu multă dăruire Laboratorul de Chimie a Terpenoidelor din cadrul Institutului de Chimie al A.S.M. Actualmente, acad. Pavel Vlad își continuă activitatea științifică fructuoasă în cadrul laboratorului menționat.

Este cunoscut că cel mai vrednic chimist și biochimist de pe Terra este Măria sa Natura. Având la dispoziție doar apa, bioxidul de carbon, razele solare și elemente biochimice, prin fotosinteză se obțin milioane de compuși chimici cu diverse proprietăți. Acad. Pavel Vlad este convins că rolul cercetătorului este de a utiliza în procesul de obținere a compușilor organici sintetici, legitățile sintezei substanțelor naturale. Pornind de la astfel de substanțe naturale, disponibile pe plaiurile moldave, acad. Pavel Vlad elaborează metode generale de determinare a configurației absolute a diterpenoidelor labdanice, cu ajutorul cărora a fost stabilită stereochimia a peste 200 de diverși compuși. Ca rezultat al cercetărilor asidue, a fost descoperită reacția de ciclizare a terpenoidelor alifactice cu superacizi. În literatura de specialitate acest fenomen chimic se numește reacția Vlad-Ungur. Pentru prima dată, a fost realizată transformarea stereoselectivă a unui precursor

alifatic în compuşii tetraciclici cu un număr record de opt centre asimetrice într-o singură etapă cu randament înalt. Utilizând procedeul de ozonizare, a fost obținut un șir de compuși cu miros puternic de ambră care și-au găsit o largă utilizare în calitate de aromatizanți. A fost stabilită compoziția chimică a multor uleiuri eterice extrase în republică și multe, multe altele.

Acad. Pavel Vlad, împreună cu colaboratorii săi, a propus pentru compușii cu miros de ambră și mosc o teorie nouă de evaluare a dependenței mirosului de structura compusului care se bucură de o înaltă apreciere din partea unui număr impunător de savanți din străinătate: B. Waegel (Franța), C. Sell (Anglia) ș.a. Această teorie face posibilă sinteza compuşilor cu miros fin de ambră și mosc.

Sinteza și studiul compuşilor cu miros puternic de ambră, care prezintă interes pentru industria parfumurilor, rămâne a fi cercetarea-cheie a acad. Pavel Vlad și a discipolilor săi. Efectele remarcabile ale lucrărilor în acest domeniu constituie puncte de referință pentru chimiști notorii precum R.C.Cambie (Noua Zelandă), P. M. Muller și D. Lamparsky (Elveția). Ilustrul savant francez B.Waegel utilizează metoda de eliminare a acidului acetic din monoacetatul sclareolului, elaborată de acad. P. Vlad, menționând „condițiile Vlad”.

O mare atenție acad. Pavel Vlad acordă elaborărilor practice. Sub îndrumarea sa au fost elaborate și implementate în industria parfumurilor metode originale și eficiente de preparare a compuşilor cunoscuți – norambreinolidă, sclareol, drimenonă, ambroxid, precum și a compuşilor noi – chetoxid, ambrol, inoxid. A fost obținută din materie primă locală o serie de compoziții noi de aromatizare a tutunului, o parte dintre care a fost implementată la Combinatul de tutun din Chișinău.

Rezultatele cercetărilor efectuate pe parcursul anilor s-au totalizat în peste 350 de publicații științifice, inclusiv două monografii, două manuale, 16 articole de sinteză și 54 brevete de invenție, participări la 45 conferințe și simpozioane internaționale. S-a prezentat strălucit la expoziții Internaționale de invenție (Bruxelles: 1995, 1996, 2001 – Medalii de Aur; Geneva: 1996 – Medalie de Aur, 2001 – Medalie de Argint; București: 1999 – Medalie de Aur).

Este fondator al școlii științifice de chimie bioanorganică, chimiei compuşilor naturali și sinteză organică. Sub îndrumarea lui au fost pregătite și susținute 2 teze de doctor habilitat și 14 teze de doctor în științe chimice.

Indiscutabil este aportul acad. P. Vlad în organizarea și dezvoltarea științei autohtone: 21 de ani a exercitat funcția de director adjunct și director al Institutului de Chimie, 9 ani – de vice-președinte al Academiei de Științe a Moldovei. Prestanța sa deosebită ca savant-organizator este evidentă și prin asumarea numeroaselor funcții onorabile: de președinte al Consiliului științific specializat pentru decernarea gradelor științifice de doctor și doctor habilitat, președinte al Societății de Chimie din Republica Moldova până în 2010, membru al colegiilor de redacție ale revistelor „Химия природных соединений” (Tașkent), „Revista de Chimie” și „Chimia” (București) și „Acta Universității Lucian Blaga” (Sibiu), „Chemistry Journal of Moldova”.

Acad. Pavel Vlad este de două ori laureat al Premiului de Stat în domeniul științei, tehnicii și producerii, laureat al Premiului Organizației Mondiale pentru Proprietatea Intelectuală. Pentru merite deosebite, a fost decorat cu „Ordinul Republicii”, ordinele URSS „Insigna de Onoare”, Medalia „Pentru vitejie în Muncă”, Medalia „Dimitrie Cantemir” și Medalia de Argint a Fondației Internaționale „Zolotaia Fortuna”.

Savant de talie mondială, personalitate remarcabilă, acad. Pavel Vlad este înzestrat cu calități umane minunate, probate zilnic – demnitate, onestitate, modestie, cordialitate, bunăvoință și multe altele, care îi sporesc respectul din partea colegilor și discipolilor.

Actualul jubileu este un prilej de a aduce un frumos omagiu și recunoștință acestui neobosit cercetător și organizator al științei, a cărui activitate este un exemplu demn de urmat, de slujire neamului și plaiului.

*Acad. Gheorghe Duca
Acad. Teodor Furdui,
Prof. Tudor Lupașcu
Dr. Aculina Arîcu*